

ARXIU



**Alexander Calder és un dels revolucionaris de l'escultura del segle XX. La Fundació Miró de Barcelona en celebra el centenari del naixement amb una mostra de l'obra.**

**ELISEU T. CLIMENT**

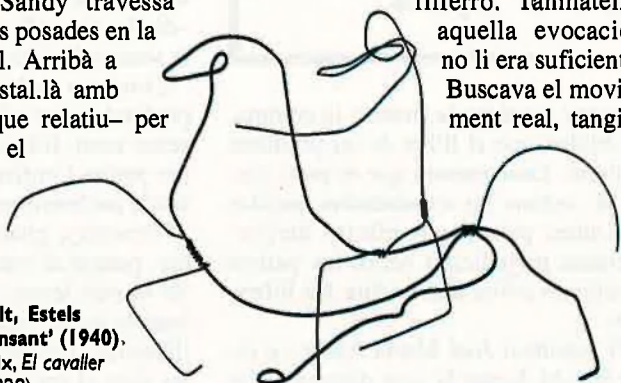
**E**l 1898, Filadèlfia donava al món un dels seus fills predilectes. Un segle després, la Fundació Miró recorda el centenari del seu naixement amb una àmplia mostra que podrà visitar-se fins el dia 15 de febrer.

Qui havia de ser un dels catalitzadors de l'escultura del segle XX junt amb Giacometti o Julio González, assistí, abans de donar-se plenament a l'art, a les aules d'una de les millors escoles d'enginyeria nord-americanes, a la desentral de llenyataire o a la llapissera d'il·lustrador de premsa. Però Sandy, com el coneixien els amics, era fill d'artista, i això es porta a la sang. El 1923, es matriculà a l'Art Students League per mirar d'apaivagar els seus desficiis plàstics, però l'avantguarda es coïa a París i l'aventura europea es feia més i més inexorable. El jove Sandy travessà l'Atlàntic amb les miras posades en la bohèmia contracultural. Arribà a París el 1926. S'hi instal·là amb un do —més absolut que relatiu— per a la transhumància i el nomadisme. El seu era un viatge constant d'anada i tornada entre els Estats Units i París, esquivant la Gran Guerra o saldant en l'altar obliga-

cions conjugals. Era Alexander Calder, abans de proclamar-se escultor del moviment.

A París, l'ambient era procliu a les novetats més extravagants que reivindicaven el reciclatge de ferralla i objectes en desús com a matèria primera d'una expressió artística que desbancava els bastidors i el cavallet. Arp feia furor i Duchamp signava provocativament els seus *ready made*. A Calder l'obsessionava el moviment com a concepte maleable i l'espai —en el sentit cosmològic del terme— com a teló de fons. Inventà el *Circ*, un petit univers en miniatura on el gest era analitzat minuciosament i reproduït per mitjà d'una munició de cordells i politges que animaven les figuretes. Aquella acrobàcia a escala exaltava els moviments esquematitzats de pallassos, malabaristes i bèsties d'exhibició.

Però Calder debutà en l'escultura amb el gest congelat i retrats realitzats en filferro. Tanmateix aquella evocació no li era suficient. Buscava el moviment real, tangi-



Dalt, Estels dansant' (1940). Baix, El cavaller (1929).

ble. Quan el 1930 visità l'estudi de Piet Mondrian, la pintura geometrizant de l'holandès el fascinà. Rítmica, ordenadora d'espais de la més pura abstracció neoplasticista. Es tractava de l'univers essencial, del just i necessari, traduït a un cromatisme primari. Era un univers estàtic que havia d'entrar en moviment —en moviment real, s'entén— sota la destresa enginyera de Calder. El nord-americà va convertir el llenguatge mondrianesc en referència obligada per a la seua obra, de la mateixa manera que ho va fer amb Joan Miró, amb qui va iniciar una llarga i estreta relació d'amistat el desembre del 1928, i a través del qual li arribaria l'oportunitat de col·laborar en el Pavelló de la República del 1937 amb la *Font de Mercuri*.

A partir d'aquests dos pols de l'abstracció i la seua militància en el grup *Abstraction-Création*, es generava, doncs, una nova sintaxi escultòrica, flexible i plàstica; sobretot, àgil i lleugera: havien nascut els "mòbils". I aquelles formes abstractes que es movien en l'espai amb poc més que la brisa, tingueren de padrí Marcel Duchamp, qui devia suggerir a Calder de batejar-les amb el nom de "mòbils". Gairebé desmaterialitzades, etèries, aquelles estructures buscaven desesperadament aferrar el moviment, mentre que perdien contacte directe amb el terra, amb la Terra. L'escultura abandonava el pedestal, desafiava la gravetat i quedava suspesa, com qui no vol la cosa, d'un fina tija metàl·lica. Llavors, aquella arquitectura surant mostrava un gest biomòrfic, de reminiscències vegetals.

De la mà de l'escultor, l'espai circumdant quedava cisellat; l'escultura perdia en volum i desenvolupava un llenguatge cinètic; s'emancipava de l'arbitrarietat acadèmica i descobria, als ulls dels seus fidels, una regió verge i metamòrfica, insondable. Sota l'ortodòxia, batia el pols de l'escultura moderna.